

Ευκαιρίες από τη Κοινή Γεωργική Πολιτική για την ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας στην Ελληνική γεωργία στα πλαίσια των γεωργικών εφαρμογών

Τάσος Χανιώτης¹

Το θέμα που μου ζητήθηκε να αναπτύξω είναι ιδιαίτερα επίκαιρο και καίριας σημασίας τόσο για την εφαρμογή της νέας Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ), όσο και για τις προοπτικές ανάπτυξης της ελληνικής γεωργίας. Πολύ συχνά βέβαια, στην Ελλάδα οι αναφορές στην ΚΓΠ εξαντλούνται σε αναμενόμενα ποσά επιδοτήσεων παραγωγών ή κλάδων παραγωγής, ή σε επιστροφές ποσών λόγω προστίμων, σε γεγονότα με άλλα λόγια που παράγουν ειδήσεις ευκολότερα από ότι παράγει το τρίπτυχο έρευνα/καινοτομία/γεωργικές εφαρμογές.

Κι όμως, το χρήμα που διατίθεται για την έρευνα σήμερα παράγει τη χρήσιμη γνώση του αύριο, η καινοτομία σήμερα είναι η εφαρμογή της γνώσης που παράγει το χρήμα του αύριο, και οι γεωργικές εφαρμογές αυτές που εξασφαλίζουν τη διάχυση γνώσεων και ορθών πρακτικών σε ένα ευρύτατο δυνατό κοινό, με κεντρικό και καθοριστικό το ρόλο του Πανεπιστημίου.

Αυτή η συχνά παραγκωνισμένη αλήθεια αποτελεί έναν από του βασικότερους λόγους που η πρόσφατη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ έθεσε σαν βασικό συνοδευτικό μηχανισμό της γεωργικής ανάπτυξης την ενίσχυση αυτού του ενάρετου τριπτύχου. Οι πόροι για τη χρηματοδότηση της γεωργικής έρευνας από τον κοινοτικό προϋπολογισμό διπλασιάστηκαν, από 1,9 σε 3,8 δις ευρώ, η Ευρωπαϊκή Σύμπραξη Καινοτομίας στοχεύει στην προώθηση υπαρχόντων και την ανάπτυξη νέων δικτύων μεταφοράς γνώσης και ορθών πρακτικών και η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στους παραγωγούς, υποχρεωτική ήδη από την μεταρρύθμιση του 2003 αλλά ελλιπώς εφαρμοσμένη στην πράξη, ενισχύεται ακόμη περισσότερο.

Πριν όμως στρέψουμε την προσοχή μας σε θέματα έρευνας, τεχνολογίας και γεωργικών εφαρμογών, που βρίσκονται πιο κοντά στα ενδιαφέροντα ενός ερευνητικού πρωτίστως κοινού, μια ευρύτερη ματιά στο πλαίσιο της πολιτικής που επηρεάζει την κατεύθυνση που μπορεί να πάρουν αυτά τα θέματα επιβάλλεται. Μία δημόσια πολιτική προσπαθεί να απαντήσει σε τέσσερα βασικά ερωτήματα – γιατί, για ποιόν, πώς και πόσο. Η ΚΓΠ δεν αποτελεί εξαίρεση. Και αν το "πόσο" αποτελεί αυτό που οι οικονομολόγοι αποκαλούμε "εξωγενή περιορισμό" και είναι εκτός αντικειμένου συζήτησης σε αυτή τη φάση, οι απαντήσεις που θα δοθούν στα τρία ερωτήματα αξίζουν προσοχής και ανάλυσης.

---

¹ Διευθυντής Οικονομικών Αναλύσεων, Προοπτικών, Αξιολογήσεων και Επικοινωνίας της Γενικής Διεύθυνσης Γεωργίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το κείμενο αποτελεί εισήγηση στην εκδήλωση που διοργανώθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 5 Μαΐου 2015 με αφορμή τη συμπλήρωση 50 χρόνων εκπαιδευτικής και ερευνητικής δραστηριότητας του Εργαστηρίου Γεωργικών Εφαρμογών & Αγροτικής Κοινωνιολογίας του Τομέα Αγροτικής Οικονομίας του Τμήματος Γεωπονίας του ΑΠΘ. Το κείμενο εκφράζει απόψεις για τη σχέση της ΚΓΠ και ελληνικής γεωργίας που είναι προσωπικές.

Το "γιατί" της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής σήμερα

Για περισσότερα από 50 χρόνια η κοινή γεωργική πολιτική (ΚΓΠ) είναι η μόνη κοινή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Ενώ οι βασικοί στόχοι της ΚΓΠ που περιέχονται στη Συνθήκη της Ρώμης έχουν διατηρήσει τη σημασία τους στη διάρκεια των ετών αυτών, η ίδια η ΚΓΠ έχει εξελιχθεί και αλλάξει ριζικά.

Η πορεία μεταρρύθμισης που καθιερώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 οδήγησε σταδιακά σε μια νέα δομή πολιτικής που αντικατοπτρίζει τις μεταβαλλόμενες κοινωνικοοικονομικές, περιβαλλοντικές και πολιτικές συνθήκες που επηρεάζουν τη γεωργία της ΕΕ, καθώς και τις σημαντικότερες αλλαγές που έλαβαν χώρα στους τομείς της γεωργίας, των τροφίμων και της δασοκομίας, όπως και στις αγροτικές περιοχές τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Η εξέλιξη αυτή φαίνεται ξεκάθαρα στις αλλαγές της διάρθρωσης των μέτρων του προϋπολογισμού των γεωργικών ενισχύσεων ως συνέπεια των διαδοχικών μεταρρυθμίσεων της ΚΓΠ.

Το 2013 η ΚΓΠ γνώρισε μια σημαντική μεταρρύθμιση, της οποίας πρωταρχικός στόχος ήταν να ανταποκριθεί η ΚΓΠ στις εξελισσόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο γεωργικός τομέας, προσαρμόζοντας τους μηχανισμούς της προκειμένου να επιτευχθούν τρεις μακροπρόθεσμοι στόχοι πολιτικής:

- *Βιώσιμη παραγωγή τροφίμων:* συμβολή στην επισιτιστική ασφάλεια, με ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας της ΕΕ και ταυτόχρονη παροχή των μέσων ανταπόκρισης στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο τομέας και σχετίζονται με τις διαταραχές στην αγορά και τη λειτουργία της διατροφικής αλυσίδας.
- *Βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και δράσεις για την κλιματική αλλαγή:* εξασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας και του δυναμικού της γεωργίας της ΕΕ, μέσω της διαφύλαξης των φυσικών πόρων από τους οποίους εξαρτάται και επηρεάζει η γεωργική παραγωγή.
- *Ισόρροπη εδαφική ανάπτυξη:* συμβολή στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, με ταυτόχρονη προώθηση των κατάλληλων συνθηκών για τη διατήρηση της διαρθρωτικής ποικιλομορφίας σε όλη την ΕΕ.

Οι στόχοι αυτοί αποτελούν συνέπεια της ανάλυσης των προκλήσεων που αντιμετωπίζει μακροπρόθεσμα η Ευρωπαϊκή γεωργία, σημαντικότερη των οποίων είναι η ανάγκη ανταπόκρισης στην αναμενόμενη αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης τροφίμων, όχι μόνο λόγω του ποσοστού αναμενόμενης αύξησης της παραγωγής (που στα επόμενα 40 χρόνια προβλέπεται χαμηλότερο από την αντίστοιχη αύξηση της προηγούμενης συγκρίσιμης περιόδου), αλλά κυρίως λόγω των συνθηκών μέσα στις οποίες θα πρέπει να επιτευχθεί.

Η γενικευμένη αστάθεια στις μεταβολές των τιμών των εμπορευμάτων, η αύξηση της συχνότητας ακραίων καιρικών φαινομένων και η επιδείνωση των όρων εμπορίου και της παραγωγικότητας της γεωργίας παγκοσμίως, συνέπεια η τελευταία της μείωσης των δημοσίων δαπανών για έρευνα και της περιορισμένης δυνατότητας επέκτασης των καλλιεργουμένων εκτάσεων, αποτελούν τις πιο σημαντικές τέτοιες προκλήσεις.

Κάποιοι άλλοι παράγοντες εκφράζουν την διευρυνόμενη εξάρτηση του γεωργικού τομέα από μακροοικονομικές εξελίξεις, συνδεδεμένες σε μεγάλο βαθμό με τη ραγδαία ανάπτυξη κυρίως της Κίνας και της Ινδίας, επηρεάζοντας τις τιμές όλων των πρώτων υλών, από τα λιπάσματα, τα μέταλλα και τα ορυκτά μέχρι τις τιμές της ενέργειας.

Σε αυτές τις συνθήκες, η πρόκληση που οι εξελίξεις των τελευταίων ετών θέτουν στο γεωργικό τομέα είναι το πώς θα μπορέσει να εκμεταλλευτεί την αύξηση της τιμής των τελικών του προϊόντων χωρίς ταυτόχρονα να συμπιεστεί από την πολλαπλή αύξηση του κόστους παραγωγής και των μειωμένων περιθωρίων επιρροής του στις τιμές καταναλωτή. Με άλλα λόγια, η πρόκληση είναι να αναρωτηθεί ο τομέας όχι μόνο για το τι και πόσο παράγει, αλλά κυρίως για το πώς παράγει.

Η απάντηση σε αυτή την πρόκληση, που φαίνεται ότι θα κυριαρχήσει και τα προσεχή έτη (και όχι μόνο στο γεωργικό τομέα), δεν απαιτεί απλά προσαρμογές στο σύνολο της παραγωγικής διαδικασίας της επισιτιστικής αλυσίδας. Επιβάλλει επίσης και ριζικές αλλαγές στη λογική και τη φιλοσοφία της δημόσιας παρέμβασης στον γεωργικό τομέα.

Η ΚΓΠ έχει σαν κεντρικό της στόχο μια ευρωπαϊκή γεωργία που θα προωθεί την επισιτιστική ασφάλεια μέσω μιας περιβαλλοντικά και περιφερειακά ισορροπημένης γεωργικής παραγωγής. Η κεντρική ιδέα της τελευταίας μεταρρύθμισης, χαμένη ίσως στο δαίδαλο αμέτρητων τροποποιήσεων Συμβουλίου και Ευρωκοινοβουλίου, ήταν απλή:

- *Πώς να αντιμετωπιστεί η ένταση και να λυθεί η αντίφαση που υπάρχει ανάμεσα στην βραχυπρόθεσμη ανάγκη μείωσης του κόστους παραγωγής, με πρακτικές που συχνά επιβαρύνουν το περιβάλλον και στη μακροπρόθεσμη ανάγκη στήριξης εκείνων των τρόπων γεωργικής παραγωγής που σέβονται το τελευταίο, αλλά που πιθανά έχουν υψηλότερο κόστος.*

Προαπαιτούμενο είναι η αποδοχή ότι η περιβαλλοντική βιωσιμότητα της γεωργίας προϋποθέτει ταυτόχρονα την μακροπρόθεσμα οικονομική βιωσιμότητα των αγροτικών εκμεταλλεύσεων για την επιτυχία των φιλόδοξων στόχων της ΕΕ για την κλιματική δράση, την ενέργεια και τη βιοποικιλότητα. Ευκαίριο είναι να αντιμετωπίσει η ΚΓΠ τις αποτυχίες των αγορών στην παραγωγή δημόσιων αγαθών, αλλά και σε κάποιες πρόσφατες περιπτώσεις και ιδιωτικών αγαθών λόγω στρεβλώσεων, συνδεδεμένων με τις επιπτώσεις της πρόσφατης χρηματοοικονομικής κρίσης στην αλληλεξάρτηση των αγορών εμπορευμάτων, και να διορθώσει τυχόν αστοχίες σε μέτρα πολιτικής που δεν ανταποκρίνονται πλέον στις προκλήσεις του αύριο.

Το "για ποιόν" της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής σήμερα

Το 2015 είναι η πρώτη χρονιά που η μεταρρυθμισμένη ΚΓΠ θα περάσει το πρώτο της τεστ. Θα πρέπει να πείσει, εκ νέου, ότι μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις παραγωγών, καταναλωτών και φορολογουμένων σε συνθήκες νέων μακροοικονομικών προκλήσεων, αλλά και να εκμεταλλευτεί συνάμα και σημαντικές νέες ευκαιρίες.

Η πρόκληση είναι κοινή για την ελληνική και την ευρωπαϊκή γεωργία, και αναδείχθηκε έντονα από το προηγούμενο καλοκαίρι, όταν η γεωργία της ΕΕ βρέθηκε αντιμέτωπη με την παράλληλη μείωση των τιμών πετρελαίου και εμπορευμάτων, και με το ρωσικό εμπάργκο.

Χωρίς να υποτιμά κανείς τις αρνητικές επιπτώσεις του δεύτερου ιδιαίτερα στις όμορες προς Ρωσία χώρες, η προς γενική έκπληξη, συνολική αύξηση των γεωργικών εξαγωγών της Ένωσης, σε συνθήκες μειωμένων τιμών και απώλειας της μεγαλύτερης αγοράς της, έδειξε για μια ακόμα φορά πώς ο μεγαλύτερος τομέας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, τα τρόφιμα, αποτελεί πηγή αισιοδοξίας εν μέσω τόσων οικονομικών προβλημάτων και προκλήσεων.

Τα προηγούμενα μπορεί να εκπλήσσουν. Κι όμως και στην Ελλάδα, λίγοι τομείς ανέδειξαν εν μέσω κρίσης τόσο έντονα την εντυπωσιακή αντίφαση ανάμεσα στις τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης και στις σημαντικές αδυναμίες και στρεβλώσεις της ελληνικής οικονομίας όσο ο γεωργικός της τομέας.

- Εκεί που ο έλληνας **καταναλωτής** εισπράττει τουλάχιστον ως απορία την παρουσία εισαγόμενων αντί ελληνικών διατροφικών προϊόντων στα ράφια του, ο ξένος (ευρωπαίος κυρίως, αλλά όχι αποκλειστικά) καταναλωτής εισπράττει ως ευχαρίστηση τις λιγοστές ευκαιρίες που έχει να γευτεί ελληνικά προϊόντα στα δικά του ράφια.
- Εκεί που ο μέσος έλληνας **παραγωγός** αντιμετωπίζει σημαντικές καθυστερήσεις ή και πισωγυρίσματα στον τομέα της οργάνωσης και συλλογικής δράσης, πληρώνοντας μάλιστα συχνά για υπηρεσίες που αλλού είναι υποχρέωση του κράτους να παράσχει, νέοι συνεταιρισμοί αναδεικνύουν στην πράξη το δυναμισμό και τις προοπτικές ενός άλλου τύπου γεωργίας - εξωστρεφούς, ποιοτικής και καινοτόμου.
- Εκεί που συχνά οι ειδήσεις γύρω από την εφαρμογή της ΚΓΠ στην Ελλάδα επικεντρώνονται στην επιβολή προστίμων, σημαντικότετοι **πόροι** (οι υψηλότεροι αναλογικά προς το ΑΕΠ κάθε άλλου Κράτους Μέλους) αναμένουν την ορθολογική τους χρήση, με συμβολή τόσο στον γεωργικό τομέα όσο και στο ισοζύγιο πληρωμών.

Οι ευκαιρίες ανάδειξης της ελληνικής γεωργίας είναι υπαρκτές και σημαντικές. **Νέες τάσεις διατροφής** αναδεικνύονται σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο, ευνοώντας δυνητικά ένα μεσογειακό παραγωγικό μοντέλο ευέλικτων γεωργικών δομών μικρού μεγέθους στηριγμένων στην ποιότητα αντί της ποσότητας.

Η **κοινοτική νομοθεσία** (που ορίζει το γενικό πλαίσιο των εθνικών γεωργικών πολιτικών) περιέχει σειρά θετικών μέτρων που εκτείνονται από τη στήριξη του εισοδήματος των παραγωγών ως την υποχρεωτική τήρηση μέτρων σεβασμού του περιβάλλοντος, κλιματικής δράσης, ποιότητας τροφίμων, προστασίας γεωγραφικών ιδιαιτεροτήτων, ευημερίας των ζώων, και στο ενάρετο τρίγωνο σύνδεσης έρευνας, καινοτομίας και γεωργικών εφαρμογών.

Η **στροφή της ΚΓΠ στη γη** (έκταση) ως αναφορά, στη χρήση γης ως προϋπόθεση, και στην αλλαγή (βελτίωση) της χρήσης της ως μακροπρόθεσμου στόχου ευνοεί τη στροφή της ελληνικής παραγωγής προς πιο ήπιες περιβαλλοντικά και πιο προσοδοφόρες ποιοτικά μορφές παραγωγής.

Τα προβλήματα βέβαια δεν λείπουν. Η **παραγωγική υστέρηση** της ελληνικής γεωργίας έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τις εξελίξεις στις περισσότερες άλλες χώρες της ΕΕ, που ξεκινώντας από συγγενείς δομές και αντιμετωπίζοντας με αναλογικά λιγότερους πόρους το ίδιο πλαίσιο πολιτικής, διαμόρφωσαν ένα εξαγωγικό μοντέλο προσθέτοντας πολλαπλάσια αξία στην παραγωγή τροφίμων.

Η **σπατάλη πόρων** και η ελλιπής, ή και στρεβλή εφαρμογή κοινοτικών κανόνων έφερε το λυπηρό ρεκόρ της χώρας στην επιβολή προστίμων (άνω του ενός δις € μόνο τα τελευταία τέσσερα χρόνια) που, αφαιρούμενα από το ισοζύγιο πληρωμών, φορτώνουν στους Έλληνες φορολογούμενους αμαρτίες της κεντρικής διοίκησης.

Σε αυτά τα πλαίσια, οι δυνατότητες ανάπτυξης της ελληνικής γεωργίας είναι άμεσα συνδεδεμένες με το πώς θα εκμεταλλευτεί καλύτερα τα χαρακτηριστικά της. Η διαφαινόμενη στην Ελλάδα **ανάδειξη νέων δυνάμεων** με χαρακτηριστικά ποιοτικής, περιβαλλοντικής, καινοτόμου και εξωστρεφούς γεωργικής παραγωγής δημιουργεί προϋποθέσεις νέων θέσεων εργασίας σε όλο το φάσμα της παραγωγής και προώθησης της διατροφικής αλυσίδας.

Λίγα αλλά συγκεκριμένα και **ενθαρρυντικά παραδείγματα συνεταιριστικής και εξαγωγικής δράσης** (σε μια ευρύτατη γκάμα προϊόντων από το ελαιόλαδο, τα όσπρια, το κρασί ή τα τυριά έως τα αρωματικά φυτά και τα σαλιγκάρια ή τη μαστίχα) είναι πλέον εμφανή στις ευρωπαϊκές κυρίως αγορές. Αν και οι ποσότητες εξαγωγίμων προϊόντων υπολείπονται πολύ της πραγματικής δυναμικής της ελληνικής γεωργίας λόγω ελλείψεων σε οργάνωση, συλλογικότητα και προώθηση, οι εμπειρίες και πρακτικές που οδήγησαν σε αυτά τα θετικά αποτελέσματα πρέπει να αναδυθούν και να διαδοθούν.

Το "πώς" της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής σήμερα

Η ΚΓΠ εξακολουθεί να αντιπροσωπεύει ένα μεγάλο, αν και σταθερά μειούμενο με την πάροδο των ετών, μέρος του προϋπολογισμού της ΕΕ. Αφορά στο 38% των συνολικών δαπανών της Ένωσης που έχουν προγραμματιστεί για το διάστημα 2014-2020, ποσό που δαπανάται με τρεις διαφορετικούς τρόπους.

Σε μέτρα στήριξης εισοδήματος και αγοράς (τον καλούμενο "πυλώνα Ι") και σε προγράμματα ανάπτυξης (τον "πυλώνα ΙΙ") της ΚΓΠ:

1. *Στήριξη του εισοδήματος των γεωργών και παροχή συνδρομής για τη συμμόρφωσή τους με βιώσιμες γεωργικές πρακτικές:* οι γεωργοί λαμβάνουν άμεσες ενισχύσεις, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούν αυστηρά πρότυπα σχετικά με την ασφάλεια των τροφίμων, την προστασία του περιβάλλοντος και την υγεία και καλή διαβίωση των ζώων. Οι ενισχύσεις αυτές αντιπροσωπεύουν περίπου το 70 % του προϋπολογισμού της ΚΓΠ.

Βάσει της μεταρρύθμισης του 2013, το 30 % των άμεσων ενισχύσεων θα συνδέεται με τη συμμόρφωση των ευρωπαϊών γεωργών με βιώσιμες γεωργικές πρακτικές που είναι επωφελείς για την ποιότητα του εδάφους, τη βιοποικιλότητα και το περιβάλλον εν γένει, όπως η διαφοροποίηση των καλλιεργειών, η συντήρηση των μόνιμων βοσκοτόπων ή η διατήρηση περιοχών οικολογικής εστίασης στις εκμεταλλεύσεις.

2. *Μέτρα στήριξης της αγοράς:* τα μέτρα αυτά, υπό μορφή διατάξεων με χαρακτήρα δικτύου ασφαλείας, εφαρμόζονται κυρίως όταν δυσμενείς συνθήκες τείνουν να αποσταθεροποιήσουν τις αγορές. Οι πληρωμές για τα μέτρα αυτά αντιπροσωπεύουν περίπου το 5 % του προϋπολογισμού της ΚΓΠ.
3. *Προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης (ΠΑΑ):* τα εν λόγω μέτρα βασίζονται σε εμπειριστατωμένη ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης και του προγραμματισμού στη βάση μιας επιλογής μέτρων που αποσκοπούν να βοηθήσουν τους γεωργούς να εκσυγχρονίσουν τις εκμεταλλεύσεις τους και να καταστούν ανταγωνιστικότεροι, να προστατεύουν το περιβάλλον και να συμβάλλουν στη διαφοροποίηση των γεωργικών και μη γεωργικών δραστηριοτήτων και στη ζωτικότητα των αγροτικών κοινοτήτων. Είναι πολυετή, συνδιαχειριζόμενα και συγχρηματοδοτούμενα από τα Κράτη Μέλη (ή ενίοτε και τους δικαιούχους) και ισοδυναμούν με το 25 % περίπου του προϋπολογισμού της ΚΓΠ.

Οι **αλλαγές που επιβάλει η νέα ΚΓΠ** δίνουν νέες δυνατότητες εκμετάλλευσης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ελληνικής γεωργίας. Η ευρύτατη, σταδιακή αναδιανομή των επιδοτήσεων που προβλέπεται, θα μπορούσε να αποτελέσει τον καταλύτη που θα απελευθερώσει τις πιο παραγωγικές δυνάμεις λόγω της ευρύτατης ευελιξίας που δίνεται στις χώρες της ΕΕ να επιλέξουν το δικό τους πρότυπο αναδιανομής.

Η επιπλέον ενίσχυση νέων αγροτών, η σύνδεση έρευνας, καινοτομίας και παροχής συμβουλών, και ο υποχρεωτικός πλέον συντονισμός και η καλύτερη σύνδεση προγραμμάτων αγροτικής και περιφερειακής ανάπτυξης με συμμετοχή των περιφερειών μπορεί να συμβάλουν στην ίδια κατεύθυνση, αν βεβαίως εφαρμοστούν στην πράξη.

Σε αντίθεση με τους άλλους τομείς της ελληνικής οικονομίας, όπου η Ελλάδα εφαρμόζει αυστηρότερα μέτρα από τις άλλες χώρες της ΕΕ, το ζητούμενο στη γεωργία είναι η εφαρμογή στην Ελλάδα των ίδιων μέτρων με τους υπόλοιπους εταίρους με **εξασφαλισμένη εισροή πόρων άνω των 19 δις €** για την ελληνική γεωργία την περίοδο 2014-20.

Το ποσό αυτό ξεπερνά το σύνολο των πόρων που θα λάβουν μαζί όλοι οι άλλοι τομείς της ελληνικής οικονομίας. Η αποτελεσματική απορρόφηση του προϋποθέτει την υλοποίηση παρεμβάσεων που να ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες προτεραιότητες, ικανές να μεγιστοποιήσουν τα πιθανά οφέλη και να συμβάλλουν στον αναπροσανατολισμό όχι μόνο του γεωργικού τομέα, αλλά του συνόλου της διατροφικής αλυσίδας.

- **Περιφερειακή κατανομή** των διαθέσιμων πόρων των άμεσων ενισχύσεων (που ξεπερνούν τα 2 δις € ετησίως) προς όφελος των μειονεκτικών περιοχών και της μη εντατικής κτηνοτροφίας.
- **Ενίσχυση της περιβαλλοντικής στροφής της γεωργίας** μέσω της εφαρμογής των κανόνων πολλαπλής συμμόρφωσης, που αποτελούν ήδη προϋπόθεση για την παροχή άμεσης ενίσχυσης των παραγωγών, ανακατανομή των κοινοτικών πόρων υπέρ των αγρο-περιβαλλοντικών μέτρων και των μέτρων μετριασμού των κλιματικών αλλαγών, και λειτουργία του επιπρόσθετου "πρασινίσματος".
- **Εφαρμογή ενός ευέλικτου και ανοικτού συστήματος γεωργικών εφαρμογών** που θα αναιρέσει την σημερινή υστέρηση των παραγωγικών δομών και θα προωθήσει την ευρεία στήριξη των παραγωγών μέσω του υποχρεωτικού για τα Κράτη Μέλη, Συστήματος Παροχής Συμβουλών, της νέας Ευρωπαϊκής Σύμπραξης για την Καινοτομία στη γεωργία, καθώς και της ενισχυμένης σε κοινοτικούς πόρους εφαρμοσμένης γεωργικής έρευνας.
- **Η ποιοτική παραγωγή απαιτεί** την ανανεωμένη και διαχρονική εμπιστοσύνη των καταναλωτών, άρα και **αξιόπιστους μηχανισμούς πιστοποίησης και ελέγχου**. Η χρήση πόρων, τόσο γενικά όσο και ιδιαίτερα σε συνθήκες δημοσιονομικής λιτότητας απαιτεί ένα σύστημα μηχανισμών ελέγχων και αξιολογήσεων που να δρα ως αντικίνητρο στην καταστρατήγηση κανονισμών και παράλληλα ως μηχανισμός επιβράβευσης της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της ορθών πρακτικών.
- **Η σύνδεση της γεωργικής πολιτικής με τις προτεραιότητες της περιφερειακής πολιτικής** πρέπει να προωθεί φιλικά προς το περιβάλλον και ποιοτικά χαρακτηριστικά σε όλο το φάσμα της διατροφικής αλυσίδας, εξασφαλίζοντας παράλληλα ότι τα τελικά προϊόντα θα ανταποκρίνονται στην πράξη στις θεωρητικές τους προδιαγραφές ποιότητας, προέλευσης και μεθόδων παραγωγής.

Στις σημερινές συνθήκες **επιτακτικής ανάγκης δημιουργίας νέων και βιώσιμων θέσεων εργασίας σε όλο το φάσμα της ευρωπαϊκής οικονομίας**, οι συνέργειες των διαφόρων μέτρων της ΚΓΠ, και κυρίως όσων ενισχύουν την καινοτομία, συμβάλουν ώστε η γεωργία, η κτηνοτροφία και η παραγωγή τροφίμων να εντάσσονται σε ένα εφικτό μοντέλο ανάπτυξης.

Ο ρόλος της παρακολούθησης και της αξιολόγησης

Λογικά ερχόμαστε τώρα στο να δούμε πιο καθαρά τον νέο ρόλο που καλείται να αναλάβει το τρίπτυχο έρευνας, καινοτομίας και γεωργικών εφαρμογών σήμερα. Ένα ρόλο που ενισχύεται στο βαθμό που η έρευνα συνδέεται με τις ανάγκες δημιουργίας νέας και μεταφοράς της υπάρχουσας γνώσης, ώστε να ανταποκριθούν στις πλείστες όσες προκλήσεις στις οποίες αναφέρθηκα νωρίτερα.

Ίσως ο καλύτερος τρόπος να δει κανείς αυτό το νέο ρόλο είναι συνδέοντάς τον με μια ακόμη υποτιμημένη μέχρι τώρα παράμετρο της νέας ΚΓΠ, την "τακτική παρακολούθηση του οφέλους των δράσεων σε επίπεδο ΕΕ, την επανεξέταση της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων δαπανών και την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τις επιδόσεις των προγραμμάτων και των αποτελεσμάτων που έχουν επιτευχθεί".

Με την πρόσφατη μεταρρύθμιση δημιουργήθηκε **ένα νέο πλαίσιο παρακολούθησης και αξιολόγησης** που θα παρέχει στις διοικήσεις, καθώς και σε όλους όσοι ενδιαφέρονται για τη γεωργία και την αγροτική ανάπτυξη, βασικές πληροφορίες για την εφαρμογή της ΚΓΠ, τα αποτελέσματά της, καθώς και τις επιπτώσεις της. Θα προσδιορίζει ποσοτικά τις δράσεις στα διάφορα κράτη μέλη, θα περιγράφει τα επιτεύγματά τους, θα επισημαίνει ποια μέσα είναι τα πλέον αποδοτικά και θα επαληθεύει σε ποιο βαθμό έχουν επιτευχθεί οι στόχοι.

Γιατί, όμως χρειάζεται η παρακολούθηση και η αξιολόγηση, και πως αναμένεται να εφαρμοστεί στην πράξη; Γιατί τα αποτελέσματα της παρακολούθησης και της αξιολόγησης προσφέρουν πολύτιμες πληροφορίες που παρέχουν μια στέρεα βάση ανάλυσης για τον σχεδιασμό της μελλοντικής πολιτικής, επιτρέποντας την κατανόηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων και των παρεμβάσεων, καθώς και της επίτευξης των στόχων που έχουν καθοριστεί.

Με τον τρόπο αυτό, υποστηρίζοντας τις εξελίξεις της πολιτικής, η παρακολούθηση και η αξιολόγηση βοηθούν στον καθορισμό των στόχων της πολιτικής και του προγράμματος και στη συνέχεια χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση του τρόπου με τον οποίο υλοποιούνται οι στόχοι αυτοί μακροπρόθεσμα, συμβάλλουν στη δυνατότητα απολογισμού για τις δημόσιες δαπάνες και, ως εκ τούτου, απαντώντας στις ανησυχίες και τα ερωτήματα των πολιτών όσον αφορά τη χρησιμοποίηση των χρημάτων των φορολογουμένων. Για πρώτη φορά το πλαίσιο παρακολούθησης και αξιολόγησης θα καλύπτει το σύνολο της ΚΓΠ (και τους δύο πυλώνες).

Το πλαίσιο υπέστη ορισμένες αλλαγές προς την κατεύθυνση της μεγαλύτερης απλούστευσης και συνεκτικότητας, διατηρώντας όμως τη σε βάθος κάλυψη των παρεμβάσεων πολιτικής. Οι επιδόσεις των μέτρων της ΚΓΠ αξιολογούνται σε σχέση με τους τρεις γενικούς στόχους της ΚΓΠ (δηλαδή τη βιώσιμη παραγωγή τροφίμων, τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και τη δράση για την κλιματική αλλαγή, καθώς και την ισόρροπη εδαφική ανάπτυξη), και σε σχέση με τους στόχους της στρατηγικής "Ευρώπη 2020" για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Για να καταστεί δυνατή η ορθή παρακολούθηση και αξιολόγηση, οι στόχοι της πολιτικής πρέπει να συνδέονται με τα σχεδιαζόμενα μέτρα. Σε αυτό το πλαίσιο, οι γενικοί στόχοι της ΚΓΠ αναλύονται σε ειδικούς στόχους, ορισμένοι από τους οποίους είναι κοινοί για τον πυλώνα I (στήριξη του εισοδήματος και στήριξη της αγοράς) και τον πυλώνα II (αγροτική ανάπτυξη), ενώ άλλοι συνδέονται είτε με τον ένα είτε με τον άλλο.

Ως μέρος του πλαισίου παρακολούθησης και αξιολόγησης για την ΚΓΠ της περιόδου 2014-2020, καθορίστηκε μια σειρά δεικτών που υποστηρίζουν την εκτίμηση των επιδόσεων της ΚΓΠ. Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα πηγών δεδομένων που καλύπτουν ολόκληρο το πλαίσιο παρακολούθησης και αξιολόγησης της ΚΓΠ, π.χ. ανακοινώσεις και κοινοποιήσεις από κράτη μέλη, επίσημες στατιστικές της Eurostat, δεδομένα που συγκεντρώνονται από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος, δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας κ.λπ.

Για καθέναν από τους δείκτες που χρησιμοποιούνται έχει καταρτιστεί λεπτομερές πληροφοριακό δελτίο, το οποίο εξηγεί τον ακριβή ορισμό και την πηγή των δεδομένων, το επίπεδο γεωγραφικής λεπτομέρειας, τη συχνότητα και την προθεσμία υποβολής εκθέσεων κ.λπ., ώστε να διασφαλισθεί ότι όλες οι πηγές δεδομένων στηρίζονται στην ίδια βάση και ότι οι χρήστες των δεδομένων κατανοούν τι αντιπροσωπεύουν τα δεδομένα αυτά.

Η πρώτη έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της ΚΓΠ 2014-2020, το 2018, θα επικεντρωθεί στην εφαρμογή της πολιτικής και τα πρώτα αποτελέσματα. Πληρέστερη αξιολόγηση των επιπτώσεων της ΚΓΠ αναμένεται έως το 2021. Ειδικά για τον πυλώνα II, τα κράτη μέλη θα υποβάλλουν κάθε έτος, από το 2016 και έως το 2024, ετήσια έκθεση υλοποίησης (ΕΕΥ) σχετικά με τις επιτεύξεις του προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης (ΠΑΑ) κατά τη διάρκεια του προηγούμενου ημερολογιακού έτους.

Το 2017 και το 2019, θα υποβληθεί εκτενέστερη ετήσια έκθεση υλοποίησης (ΕΕΥ) με πρόσθετες πληροφορίες για το ΠΑΑ σε σχέση με την εφαρμογή του συμφώνου εταιρικής σχέσης, του εγγράφου που συντάσσεται σε επίπεδο κράτους μέλους και καλύπτει όλα τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) προκειμένου να εξασφαλίσει την ευθυγράμμιση με τη στρατηγική "Ευρώπη 2020" καθώς και με τους ειδικούς στόχους του Ταμείου.

Έτσι, η παρακολούθηση και η αξιολόγηση δεν είναι απλώς νομικές απαιτήσεις, αλλά και ζωτική συμβολή στη βελτίωση της μελλοντικής λήψης αποφάσεων και χάραξης πολιτικής. Θα αποτελέσει στο μέλλον το φίλτρο από το οποίο θα περάσουν όλες οι μελλοντικές προτάσεις για τη στήριξη της γεωργίας της ΕΕ στο μέλλον.

Ως εκ τούτου, το πλαίσιο παρακολούθησης και αξιολόγησης της ΚΓΠ της περιόδου 2014-2020 έχει σχεδιαστεί για να παρέχει τις κατευθύνσεις εκείνες που θα βοηθήσουν όλους τους εμπλεκόμενους παράγοντες, με βάση την αρμοδιότητά τους, να συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής.

Ο ρόλος της έρευνας και των γεωργικών εφαρμογών

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, ο ρόλος της έρευνας, ιδίως της πανεπιστημιακής, καθίσταται κρίσιμος και πρωταρχικός. Το ίδιο συμβαίνει και με το ρόλο των γεωργικών εφαρμογών, που συμβάλλουν στην αποτελεσματική εφαρμογή της πολιτικής στην πράξη, ιδιαίτερα διότι το επίπεδο εκπαίδευσης των παραγωγών της ΕΕ υστερεί σε σχέση με αυτό άλλων επαγγελματιών.²

Εδώ όμως υπάρχουν μια σειρά από ελλείψεις στην χώρα που αναλύονται στην πρόσφατη συγκριτική μελέτη που υπεβλήθη στην Επιτροπή για τα συστήματα υπηρεσιών παροχής γεωργικών συμβουλών στα διάφορα Κράτη Μέλη. Η ολοκληρωμένη περιγραφή του Γεωργικού Συστήματος Πληροφοριών στην Ελλάδα παρουσιάστηκε μαζί με τις αντίστοιχες εκθέσεις των υπολοίπων 27 χωρών στους ενδιαφερόμενους φορείς και τους εμπειρογνώμονες σε όλη την Ευρώπη το Φεβρουάριο και το Μάρτιο του 2014.³

Για την Ελλάδα, η έκθεση, αναφέρει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της διάρθρωσης του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα, και τονίζει τον εξαιρετικά αποσπασματικό και αναποτελεσματικό χαρακτήρα του υπάρχοντος συστήματος, που επιδεινώθηκε με τις αλλαγές στην αποκέντρωση και τις συνέπειες της τρέχουσας χρηματοπιστωτικής κρίσης.⁴

Σύμφωνα με την έκθεση, μετά την ένταξη στην ΕΟΚ / ΕΕ το 1981, οι ελληνικές κρατικές υπηρεσίες γεωργικών εφαρμογών εστιάστηκαν σταδιακά όλο και περισσότερο στην πλήρωση των αυξανόμενων διοικητικών γραφειοκρατικών καθηκόντων, των σχετικών με τις κοινοτικές επιδοτήσεις.

---

² Ο μέσος όρος της βασικής επαγγελματικής εκπαίδευσης στον τομέα της γεωργίας βρίσκεται στο 29% στην ΕΕ-27, στο 48% στην ΕΕ-15 και μόλις στο 15% στην ΕΕ-12.

³ http://www.proakis.eu/sites/www.proakis.eu/files/FINAL_REPORT_08_07_2014_VOL_II.pdf

⁴ <http://www.proakis.eu/sites/www.proakis.eu/files/Country%20Report%20Greece%2003%2006%2014.pdf>

Παρά το γεγονός ότι τα καθήκοντα των περιφερειακών υπηρεσιών καθορίζονται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΥΠΑΑΤ), μια τέτοια δομή, σε συνδυασμό με την αποσύνδεση της έρευνας και της κατάρτισης από το Υπουργείο, και η ανάθεση της σε ημι-αυτόνομους οργανισμούς έχει οδηγήσει, στην καλύτερη περίπτωση, σε εξαιρετικά αδύναμους δεσμούς και, συνεπώς, σε κακό συντονισμό και συνεργασία μεταξύ των φορέων.

Οι διαδοχικές διαδικασίες αποκέντρωσης δεν έδωσαν λύση στο πρόβλημα αυτό. Αντίθετα, το ΥΠΑΑΤ φαίνεται απομονωμένο από τις περιφερειακές και υπο-περιφερειακές υπηρεσίες που υπάγονται στο Υπουργείο Εσωτερικών, το οποίο και πάλι φαίνεται αποσυνδεδεμένο από τα τοπικά γραφεία που ανήκουν στους Δήμους.

Το ΥΠΑΑΤ εξακολουθεί να έχει ως κύριο στόχο τη μεγιστοποίηση των οικονομικών πόρων της ΚΑΠ και τη διανομή τους σε γεωργούς, με αποτέλεσμα, με τη σειρά του, την εμμόνη των αγροτών στις επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις. Οι δημόσιες υπηρεσίες γεωργικών εφαρμογών στην Ελλάδα φαίνονται ιδιαίτερα κατακερματισμένες, γραφειοκρατικές, πελατειακές και αναποτελεσματικές.

Σε αυτά τα πλαίσια, η ίδια έκθεση τονίζει ότι οι δραστηριότητες των γεωργικών εφαρμογών καλύφθηκαν κατά κανόνα από ιδιωτικές εταιρείες και ιδιώτες γεωπόνους. Έτσι στις μέρες μας, η μόνη οδός μεταφοράς νέων τεχνολογιών και πρακτικών στην ελληνική γεωργία φαίνεται να είναι οι ιδιωτικές εταιρείες πώλησης φυτοφαρμάκων σε τοπικό επίπεδο που στοχεύουν κυρίως τους "εμπορικότερους" αγρότες, παραμελώντας τα υπόλοιπα τμήματα του αγροτικού πληθυσμού. Η πληροφορία παρέχεται λοιπόν, σε όσους από τους αγρότες το επιδιώκουν ενεργά, αλλά με αποσπασματικό, ελλιπή και αναποτελεσματικό τρόπο.

Από την άλλη πλευρά, οι ιδιώτες σύμβουλοι (γεωπόνοι σε μελετητικά γραφεία) εξυπηρετούν όσους ενδιαφέρονται να έχουν πρόσβαση σε προγράμματα της ΕΕ και ως εκ τούτου υπόκειται σε αυστηρούς περιορισμούς όσον αφορά την παροχή συμβουλών σε θέματα γεωργικής ανάπτυξης. Εξάιρεση σε αυτή την εικόνα αποτελούν οι ομάδες παραγωγών, που έχουν πιστοποιηθεί σύμφωνα με το Σύστημα Ολοκληρωμένης Διαχείρισης της γεωργικής παραγωγής.

Συνολικά, τα τελευταία 30 χρόνια, παρά τις συνεχείς εκκλήσεις για την αναδιοργάνωση και τον αναπροσανατολισμό των υπηρεσιών εφαρμογών στην Ελλάδα, η επέκταση του συστήματος έχει διακοπεί.

Η αναδιάρθρωση του ΥΠΑΑΤ και η δημιουργία του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού (ΕΛΓΟ) "Δήμητρα" μπορεί να είναι μια ευκαιρία για βελτίωση, ιδίως αν αναγνωρισθεί η σπουδαιότητα που προσδίδει η ΚΓΠ στην παροχή γεωργικών συμβουλών για την υγιή ανάπτυξη του τομέα. Μια τέτοια κατεύθυνση επιβάλλεται και από τον προσανατολισμό της ΚΓΠ.

Έτσι, τόσο ο πρώτος πυλώνας της ΚΓΠ, που επιβάλλει ένα υποχρεωτικό Σύστημα Παροχής Συμβουλών από το 2007, όσο και ο δεύτερος πυλώνας το προωθούν, καθώς τα μέτρα υποστήριξης της Παροχής Συμβουλών που ίσχυσαν το 2007-13 ενισχύονται περαιτέρω με την ανάπτυξη δράσεων για τη μεταφορά γνώσεων και ενημέρωσης για το 2014-20.

Το νέο νομοθετικό πλαίσιο που αφορά την αγροτική ανάπτυξη αναφέρει ότι ο σκοπός του μέτρου είναι:

- να βοηθήσει τους γεωργούς, τους δασοκαλλιεργητές και τις ΜΜΕ στις αγροτικές περιοχές να επωφεληθούν από τη χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών για τη βελτίωση των οικονομικών, περιβαλλοντικών, και σχετικών με το κλίμα επιδόσεων της εκμετάλλευσής τους,
- να προωθήσει τη δημιουργία υπηρεσιών διαχείρισης γεωργικής εκμετάλλευσής, διευκόλυνσης και παροχής συμβουλών στην εκμετάλλευση, καθώς και υπηρεσιών παροχής δασοκομικών συμβουλών,
- να προωθήσει την επιμόρφωση των συμβούλων/ εκπαιδευτών.

Οι μορφές συμβουλών (ατομικές και/ή ομαδικές) και οι πιθανές περιοχές εφαρμογής τους καλύπτουν ένα ευρύτατο φάσμα δράσεων, από τον εκσυγχρονισμό των εκμεταλλεύσεων, και την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας, την τομεακή ολοκλήρωση, την καινοτομία και το προσανατολισμό στην αγορά καθώς και την προαγωγή της επιχειρηματικότητας, μέχρι τις υποχρεώσεις σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσής που απορρέουν από Ευρωπαϊκούς κανόνες για τις ορθές γεωργικές πρακτικές για το κλίμα και το περιβάλλον, απαιτήσεις σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας πλαισίου για τα ύδατα, εξειδικευμένες συμβουλές για γεωργούς που αναλαμβάνουν για πρώτη φορά δραστηριότητα, ή προδιαγραφές εργασιακής ασφάλειας.

Το μέτρο στήριξης για τη μεταφορά γνώσης στα Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 σκοπό έχει να τροφοδοτήσει την ικανότητα για καινοτομία, φέρνοντας τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις και τις άλλες αγροτικές επιχειρήσεις πλησιέστερα στην οικονομία της γνώσης. Προτεινόμενες μορφές στήριξης αποτελούν η επαγγελματική κατάρτιση και οι δράσεις απόκτησης δεξιοτήτων (επιμορφωτικά μαθήματα, εργαστήρια και ατομική καθοδήγηση, δράσεις επίδειξης και ενημέρωσης, βραχυπρόθεσμες ανταλλαγές και επισκέψεις).

Πιθανές μορφές κατάρτισης αποτελούν οι ειδικές συνεδρίες (σε θέματα π.χ. γεωργικής λογιστικής, βραχείας αλυσίδας εφοδιασμού, ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αποδοτικής χρήσης του νερού και της ενέργειας, βιολογικής γεωργίας, τεχνολογίας πληροφορίας και επικοινωνιών) και τα μαθήματα κατάρτισης εξ αποστάσεως (e-learning). Οι εκπαιδευσεις που αποτελούν μέρος κανονικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων αποκλείονται της στήριξης.

Συγκριτικά όσον αφορά τη νέα προγραμματική περίοδο, σε επίπεδο ΕΕ θα διατεθεί το 4,2% των συνολικών δαπανών των ΠΑΑ στο πλαίσιο των μέτρων για την μεταφορά γνώσης, τις συμβουλευτικές υπηρεσίες και τη συνεργασία, υποστηρίζονται 13.350 σχέδια συνεργασίας, και αναμένεται να εκπαιδευτούν σχεδόν 3,6 εκατομμύρια συμμετέχοντες, ενώ υποστηρίζονται 1 983 επιχειρησιακές ομάδες στο πλαίσιο του μέτρου. Το νέο Ελληνικό πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης προβλέπει μεγαλύτερους αναλογικά πόρους, που αγγίζουν το 8% της συνολικής δαπάνης (περίπου 320 εκατ ευρώ).

Τέλος, όσον αφορά τα ερευνητικά προγράμματα, η ΓΔ Γεωργίας της Επιτροπής έχει προσδιορίσει πέντε βασικούς άξονες προτεραιότητας.

- Ορθολογική χρήση των πόρων στα συστήματα παραγωγής στο πλαίσιο της κλιματικής αλλαγής (αποδοτικότητα των πόρων, γεωργία ακριβείας, προσαρμογή στην και μετριασμός της κλιματικής αλλαγής, ...)
- Οικολογικές προσεγγίσεις σε επίπεδο εκμετάλλευσης και τοπίου (λειτουργικός ρόλος της βιοποικιλότητας, βιολογική γεωργία, άλλα ειδικά συστήματα καλλιέργειας, ...)
- Φυτοπροστασία και προστασία ζώων (συστήματα ολοκληρωμένης διαχείρισης για τη φυτοπροστασία, τις καλλιέργειες, την υγεία ζώων και ανθρώπων,...)
- Νέοι ορίζοντες για την αγροτική ανάπτυξη: υπηρεσίες και επιχειρήσεις (νέες αλυσίδες προστιθέμενης αξίας από τη βιομάζα και τα απόβλητα, ανταγωνιστικότητα των διατροφικών αλυσίδων, των δημόσιων αγαθών και των υπηρεσιών οικοσυστημάτων, εδαφικές αλληλεπιδράσεις, ...)
- Ανάπτυξη του ανθρώπινου και κοινωνικού κεφαλαίου στις αγροτικές περιοχές (θεματικά δίκτυα, ανάπτυξη των συστημάτων γνώσης και της καινοτομίας, ...)

Με χρονικό ορίζοντα εξαετίας, τα ανωτέρω νομίζω ότι δίνουν μια συνοπτική αλλά σαφή εικόνα των δυνατοτήτων και των προτεραιοτήτων που δίνει η ΚΓΠ και σχετίζονται με το τρίπτυχο έρευνας, καινοτομίας και γεωργικών εφαρμογών. Το στοίχημα είναι το πώς αυτές οι ευκαιρίες θα γίνουν πράξη.

Ίσως ο καλύτερος τρόπος είναι να ρίξει κανείς μια ματιά και να αντλήσει τα κατάλληλα συμπεράσματα από την πλούσια ιστορία και παράδοση του Ιδρύματός σας, αλλά και το εντυπωσιακό παρόν ακόμα και σήμερα, εν μέσω τόσο αντιξοοτήτων, των Ελλήνων επιστημόνων στην έρευνα.